

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото издание представлява учебно помагало по дисциплината „Пазар на труда“, която се преподава пред студентите от специалност „Икономика на човешките ресурси“ в Университета на национално и световно стопанство. Помагалото има предимно практическа насоченост и цели да добави актуални щрихи към познатите теоретични концепции за основните състояния на трудовия пазар.

Извършеният анализ на възрастовата, половата и образователната структура на заетостта и безработицата в ЕС-28 и избраните девет страни членки (Австрия, България, Хърватска, Германия, Гърция, Люксембург, Португалия, Испания и Швеция) дават възможност да се направи сравнение на пазара на труда в тези държави и да се проследи начина, по който те реагират на икономическите промени през периода 2002 – 2018 г. На базата на този анализ са очертани рисковите фактори за изпадане в дългосрочна безработица, както и групите лица, които са застрашени в най-висока степен от нея.

Направен е цялостен обзор на политиките за насърчаване на заетостта и ограничаване на безработицата в България, включващи пасивни и активни мерки, подпомагащи безработните лица или тези, при които има по-голям риск да загубят своята работа. Тези политики представляват двете мрежи за социална защита, от които могат да се възползват безработните и работодателите в търсене на подходяща платена заетост и най-добрите кандидати за вакантните работни места. Пасивните и активните политики по заетостта се допълват, а не са взаимозаменяеми и целят да гарантират и поддържат жизнения стандарт на лицата от периода, преди да изгубят своята работа, както и да съкратят престоя им като безработни.

Представени са промените на трудовия пазар, които са следствие от дигиталната икономика, касаещи изискванията за нови знания, умения и компетентности на работниците, към които трябва да се адаптират своевременно, за да запазят своята работа и да бъдат пригодни за заетост в условията на цифрова икономика. Бъдещето на труда и новите работни места до голяма степен ще бъдат свързани с процесите на дигитализация и навлизането на нови технологии в ежедневието и това трябва да се вземе в предвид при изготвянето на политиките по заетост.

Проблемите на трудовия пазар са обект на дългогодишни изследвания от редица институции и експерти в различни области, които обогатяват научната теория и служат за изработване на мерки за насърчаване на заетостта и намаляване на безработицата. Динамиката на трудовия пазар е отражение на икономическото състояние на страните, поради което изследването на тази взаимозависимост дава възможност за прогнозиране на бъдещите равнищата на заетост и безработица. На базата на извършените проучвания е възможно да се предвиди бъдещото търсене и предлагане на труд, които да послужат за разработване на адекватни подходи за подобряване състоянието на пазара на труда.

Учебното помагало би могло да бъде полезно и на студентите, и на изследователите и специалистите, занимаващи се с проблемите на пазара на труда. Извършеният сравнителен анализ на състоянието на трудовите пазари в избраните страни и ЕС-28 може да послужи за прогнозиране на бъдещите потребности от работна сила с определени характеристики и на тази база да бъдат изготвени политики за повишаване пригодността за заетост на лицата, подобряване на трудовия потенциал на работната сила и намаляване на безработицата в страните. Предложените тестове, въпроси за дискусия и размисъл, както и описаните казуси, биха могли да подпомогнат студентите при подготовката им за изпитите по изучаваната дисциплина.

ПЪРВА ГЛАВА

ПАЗАР НА ТРУДА

---

1. Същност на трудовия пазар
2. Особенности на трудовия пазар

Тестове и въпроси за дискусия

В тази глава ще научите повече за:

- ⇒ Същността на понятията „труд“ и „трудова пазар“
- ⇒ Характеристиките на трудовия пазар
- ⇒ Стоката на пазара на труда
- ⇒ Сходствата и различията между пазара на труда и този на останалите пазари на стоки и услуги

1. Същност на трудовия пазар

Понятието „труд“ има много дефиниции и разнообразни подходи, чрез които може да се разглежда. Всички те са обект на изучаване от различни дисциплини и автори, които обогатяват представата за труда и имат принос в съвременната теория и практика (Дулевски, Павлов, Шопов, Атанасова, Евгениев, Владимирова, Цанов, Белева, Сотирова и др.).

От икономическа гледна точка се поставя акцент върху обществения труд, представяйки го като средство за производство на стоки,